

ESIPUHE

Peruspalveluiden arviointi on eräs lääninhallituksen keskeisimmistä tehtävistä. Tämä tehtävä sopii erityisen hyvin juuri lääninhallituksille, jotka ovat monialaisia aluehallinnon asiantuntijaviranomaisia ja joiden toiminnassa poikkihallinnollisuus ja verkostoituva yhteistyö ovat leimaa-antavia. Lääninhallitusten suorittama peruspalvelujen arviointi täydentää ja tukee kuntien itsearviointia. Arviointi pyritäänkin suorittamaan niin, että tulokset hyödyttävät paitsi ministeriöitä ja lääninhallitusten omaa toimintaa, myös kuntia.

Peruspalvelujen arviointi organisoitiin lääninhallituksessa vuonna 2001 uudelleen niin, että arviointia ohjasi maaherran johdolla toiminut arvioinnin ohjausryhmä ja käytännön arviointiyön koordinoinnista vastasi arvioinnissa mukana olevien osastojen asiantuntijoista koostunut arviointiryhmä. Näin arvioinnissa ovat olleet mukana sekä lääninhallituksen ja sen osastojen johto että lukuisa joukko asiantuntijoita. Alueellinen palveluläheisyys ja asiantuntemus ovat tulleet arviointiin mukaan sen myötä, että peruspalvelujen arviointiin on osallistunut lääninhallituksen kaikkien alueyksiköiden edustajia.

Arviointikohteet ovat pääosin olleet aiempaa tiiviimmin rajattuja. Poikkihallinnollisia arviointikohteita ovat vuonna 2001 olleet huumeilanne ja valtioneuvoston huumeusainepolitiikasta tekemän periaatepäätöksen toteuttaminen läänin alueella, nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi tehdyt toimenpiteet, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja koululaisten kuljetusten tehokkuus ja kustannukset sekä liikenneturvallisuus. Kaikki ovat merkittäviä toiminta-alueita, joiden kohdalla yhteistyö yli hallinnollisten ja toiminnallisten rajojen on tärkeää. Lääninhallituksessa näitä arviointikohteita voidaan katsoa useasta eri näkökulmasta käsin, mikä tuo tarkasteluun lisäarvoa.

Vastaisia poikkihallinnollisia arviointikohteita valittaessa nostaisin esiin toiminnan naiseen kohdistuvaa väkivaltaa vastaan sekä toiminnan kaikinpuolista syrjintää vastaan ja etnisen monimuotoisuuden edistämiseksi.

Poikkihallinnollisista arviointikohteista tuloksia voidaan tiivistää seuraavaan tapaan:

- 1) Vaikka huumeiden kokeilu ja käyttö on hieman tasaantumassa, ilmitullut huumeusaineriikollisuus ja huumeongelmat ovat edelleen kasvussa. Ehkäisevän huumeuuden rakenteet kunnissa ovat parantuneet. Kotien ohella avainasemassa ovat koulut, jotka ovat enenevässä määrin kehittäneet omia huume-strategioitaan ja sisällyttäneet päihdekasvatusta opetussuunnitelmiin. Kasvava hoidon tarve edellyttää mm. matkan kynnyksen hoitopalvelujen lisäämistä.
- 2) Vaikka nuorten syrjäytymistä kuvaavaksi kohderyhmäksi oli rajattu 16-17-vuotiaat nuoret, joiden koulutus oli keskeytynyt, arviointituloksilla voidaan katsoa olevan yleispätevää merkitystä. Nuorelle kiinnittyminen työelämään ja oppimisvalmiuksien kehittäminen, vaikka koulutusmotivaation tukeminen vaatiikin ponnistelua, on syrjäytymisen ehkäisemistä ajatellen varsin tärkeä. Siksi nuorten syrjäytymistä ehkäisevät projektit olisi kohdistettava ensisijaisesti nuoren ammattiuraa käynnistäviin ja arkista elämänhallintaa tukeviin toimenpiteisiin. Tämä taas edellyttää yhteistyötä yli kaikkien hallinnollisten ja toiminnallisten rajojen, esimerkiksi sosiaalitoimen ja poliisin tiivistä yhteistyötä ja nopeaa puuttumista ongelmakäyttäytymiseen.

3) Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja koululaisten kuljetusten tehokkuudessa on parantamisen varaa. Yksittäisten kuntien välillä on huomattavia eroja kuljetuskustannuksissa. Palveluliikennettä tulisi laajentaa monimuoto- palveluksi, jota muutkin kuin vanhukset ja vammaiset voivat käyttää. Tässäkin seudun kuntien yhteistyöllä voidaan parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää.

4) Liikenneturvallisuuskehitys on Länsi-Suomen läänissä viime vuosina polkenut paikallaan. Siinä on maakunnallisia eroja: Satakunta, Varsinais-Suomi, Etelä-Pohjanmaa ja Keski-Suomi ovat maakuntia, joissa liikenneturvallisuuden taso on heikompi kuin keskimäärin koko maassa ja Länsi-Suomen läänissä. Seudullista yhteistyötä liikenneturvallisuuden edistämiseksi, myös seudun kuntien yhteisen liikenneturvallisuuksuunnitelman aikaansaamiseksi, tulisi edistää. Länsi-Suomen läänissä on käynnistymässä viranomaisten yhteisprojekti, jonka avulla pyritään etsimään syitä ja sitä kautta löytämään keinoja liikenneturvallisuuden parantamiseksi edellä todetuissa maakunnissa.

Muista arviointituloksista poimin esimerkiksi esille sen, että esiopetus on jo varsin kattavaa, mutta suuret ryhmäkoot ja kuljetukset eriarvoistavat lapsia. Koulujen oppilashuoltoa tulisi tehostaa sekä ennaltaehkäisevin että psykososiaalisin palveluin. Kirjastojen henkilökunta on vähentynyt 1990-luvulla noin 8 prosenttia, vaikka kirjastojen käyttö samanaikaisesti on lisääntynyt ja monipuolistunut. Liikenteen peruspalvelut on keskimäärin hyvin järjestetty, mutta joukkoliikenteen osuuden säilyttäminen vaatii lisärahoitusta. Poliisin hälytysvalmius on toimintaresursseihin nähden edelleen hyvällä tasolla.

Länsi-Suomen lääninhallituksen strategiassa todetaan, että läänien etäisyys kuntiin ja alueella toimiviin organisaatioihin on kasvanut. Samoin tämä etäisyys on kasvanut kansalaisiin, jotka kuitenkin varsin harvoin asioivat suoraan lääninhallituksissa. Lääninhallitusten uutta kavennettua roolia ei vielä kaikkialla ole oikein mielletty. Tietotekninen kehitys on omiaan helpottamaan etäisyyden kasvusta aiheutunutta ongelmaa. Samoin se, että lääninhallituksilla on yhä alueelliset palveluyksiköt vanhojen läänien keskuksissa, antaa mahdollisuuden alueelliseen palveluläheisyyteen, asiointiin lääninhallituksissa miltei entiseen tapaan.

Paitsi että peruspalvelujen arvioinnin tulokset saatetaan ministeriöiden tietoon, ne kerrotaan myös kunnille sekä tämän arviointiraportin myötä että maakunnittaisin kuntatilaisuuksin ja osastojen sektorikohtaisin koulutustilaisuuksin. Koska peruspalvelujen arviointi on jatkuva tehtävä, vaikka arviointikohteet vuosittain osin vaihtuvatkin, olisi toivottavaa, että lääninhallitus saisi eri tahoilta mahdollisimman paljon palautetta, jota voitaisiin käyttää hyväksi arviointia kehitettäessä.

Maaherra

Heikki Koski